

meroch, na ktoré v zákoníku našom uhorskom, alebo žiadnych zákonov nebolo, alebo len také zákony boli, ktoré pri terajšom vývinu života občianskeho už naskrze obstať a upotrebiť sa nemohli.

Potreba požadovala a ospravedlnila tieto provizórne nariadenia dotedy, kým by sa o poťažných otázkach konečne a kompetentne skrze snem krajinský rozhodlo.

No a jestli súkromnoprávne záujmy jednotlivých občanov práve spomenuté provizória požadovali a ospravedlnili, tým viac to požaduje a ospravedlniť musí položenie nás Slovákov, ktorých život národný terajší náš stav zákonitý zrovna ubíja, ktorým teda, a síce jako národu a nie jako jednotlivcom zrovna o život ide, a to v dobe, v ktorej sa všetko života silno domáha, v dobe, v ktorej hodiny roky iných časov odváža.

A preto sme tej mienky, žeby zhromaždenie naše národné vo Sv. Martine uzavrelo, Jeho Jasnosť kráľa najponíženejšie poprosiť, aby na tú prípadnosť, jestliby sa žiadosti národa slovenského našou ústavnou cestou zákonodarnou z akejkoľvek príčiny vyplniť a vyrídiť nemohli, týmže žiadostiam skrze provizorium dotedy trvajúcu platnosť čím skorej nariadiť ráčil, kým by sa o nich touže cestou zákonnom rozhodlo. —

82

Článok Jána Palárika „Čo máme teraz robiť?“

Uverejnil Priateľ ľudu, roč. I, č. 13. Pešť 23. mája 1861.

J. Palárik navrhuje formulovanie národných požiadaviek, ako aj niektoré ďalšie opatrenia (vymenovanie národného vyslanstva a prípravy k založeniu Matice slovenskej). Reaguje na prejav Františka Deáka v súvislosti s podaním návrhu adresy uhorského snemu 13. mája 1861, v ktorej pripomenul, že uhorský snem nebude ignorovať požiadavky národnosti, ak ich predložia.

Po omrzých a dlhotrvajúcich verifikáciách, po žiaľnych pohrebných slávnostiach a smútkoch¹ snem krajinský konečne započal svoju osudnú činnosť. Deň 13. mája 1861 večne pamätným zostane v letopisoch ústavnej krajiny našej; toho dňa totižto držal František Deák v dolnej snemovni svoju výtečnú reč, v ktorej svoj návrh adresy (prípisu) na Jeho Veličenstvo Františka Jozefa predniesol a nevývratne odúvodnil. On tak dúrazne, vyčerpane a logične a predca opatrne, loyálne a mierne formuluje ponosy, právne nároky, žiadosti a potreby spoločnej našej vlasti uhorskej, že sa to lepšie temer ani myseľ nedá. Každá jeho sada je živá pravda, každé slovo stáby zo srdca miliónov ľudu uhorského vyňaté, každý dôvod uzdravujúci balvan na krvácajúce rany vlasti. *Ústavná samostatnosť (autonómia) a zákonitá neodvislosť krajiny uhorskej,*

¹ Palárik tu myslí na verifikáciu zvolených členov uhorského snemu, ako aj na pohreb Ladislava Telekiho, ktorý sa začiatkom mája zastrelil, nájduc východisko touto obeťou zo situácie, do ktorej sa dostal, keď nemohol dodržať sľub daný Fr. Jozefovi po návrate z emigrácie, že sa totiž nezúčastní aktívnej protihabsbursky orientovanej politiky maďarských vládnúcich tried.

pragmatickou sankciou,² touto základnou zmluvou medzi národom a kráľom poistení a tolkými zákonmi, kráľovskými korunovaciami diplomami a prisahami potvrdená, je základňou nášho ústavného života a národného jestvovania, ktorú teda žiadnym iným ohľadom a zájmom v obež priniesť nemôžeme. Toto je prvé, čo Deák obšírne a dúkladne odúvodňuje, zavierajúc tento hlavný oddiel svojho návrhu s dôrazným „non possumus“³, t. j. „my Uhria teda nemôžeme brať podielu ani v ríšskej rade, ani v jakomkoľvek ríšskom zastúpení ľudu“. Druhé, čo žiada a odúvodňuje, je *celistvosť a nerozdielnosť koruny uhorskej, menovite doplnenie snemu krajinského*.⁴ Ale neidem tu ná celý obsah reči sledovať, úfajúc, že slávna redakcia Priateľa ľudu aspoň stručný výťah tej adresy v slovenskom preklade svojmu obecnstvu zdelí, tým viac, že, ako pevne verím, návrh ten v celom svojom obsahu snáď s nepatrnými premenami od celého snemu krajinského prijatý bude. Teraz sa obmedzujem jedine ten pasus navrženej adresy zdeliť, ktorý zvlášte nás Slovákov, o našu národnosť úzkostne starostlivých, veľkou radosťou a novou dôverou k zákonodarnému snemu naplňuje. Pasus tento je nasledujúci: *Smutné udalosti minulých liet zapríčinili medzi náma (Maďarmi) a našimi nemaďarskými spoluobčanmi nebezpečné nedorozumenia. Títo naši spoluobčania v záujmoch svojej národnosti, Chorvatsko ale v záujmoch svojho štátno-právneho postavenia, predložia nám svoje žiadosti, ktoré my (snem) ignorovať nesmieme, ani ignorovať nechceme. My sme odhodlaní nič neprenechať, aby sme tieto nedorozumenia odstránili a všetko učiniť, čo bez rozkúskovania krajiny a bez žertvovania našej samostatnosti učiniť sa dá, aby sme len všetkých občanov, ktorejkoľvek národnosti by oni prináležali v jejich zájmoch a citech amalgamizovať mohli. My sme preniknutí práňím, tie osnovy našich zákonov, ktoré by týmto snaženiam na závade oproti stáli, primerane našim spoločným zájmom a zo stanoviska slušnosti vychádzajúc, modifikovať (premeniť) a aby sme to učiniť mohli, je čím skoršie doplnenie snemu nevyhnutne potrebné.* — Úmyselne uvádzam tento pasus narádzanej adresy, aby slovenský národ videl, jako je terajší snem v poľahu k nemaďarským národnostiam a nasledovne i k nám Slovákom oduševnený, čo teda od neho aj my Slováci pre našu národnosť očakávať a čo robiť máme? Odpovedám po prvé, že všetko dobré očakávať môžeme, *jestli len teraz náš čas múdro použiť nepremeškáme*. V tej adrese bude totiž stáť nadrečené osvedčenie snemu krajinského: „naši spoluobčania (inojazyční) v zájmoch svojej národnosti predložia nám svoje žiadosti, ktoré my (snem) ignorovať nesmieme ani nechceme.“ Tu nám zákonodarný snem ide stáby v ústrety, poukazujúc, čo teraz robiť máme: totiž, že *máme v záujmoch našej národnosti žiadosti naše snemu predložiť*. Predložil ich však nemôžeme, jestli ich sami verejne a písobne nevyslovíme, t. j. *reformulujeme*. Takéto žiadosti národa slovenského už síce niektorí jednotlivci formulovali, medzi nimi i pan Michal Mácsay v „Priateľovi ľudu“.⁵ Nie síce jakobych tie a podobné formulovania za chybné a nedostatočné držal, ale každý mi prisvedčí, že žiaden nespĺnomocnený jednotlivec nemôže sebe právo osobovať národ slovenský predstavovať a v jeho mene dačo uzavreť. Ale ani p. Michal Mácsay, ani iní jednotlivcovia, ktorí už žiadosti národa

² Pragmatickou sankciou z roku 1723 boli upravené štátoprávne pomery medzi Habsburgovcami a Uhorskom.

³ Nemôžeme.

⁴ Ide o Sedmohradsko, ktoré po svojom štátoprávnom zlúčení s Uhorskom roku 1848 bolo po potlačení maďarskej buržoáznej revolúcie opäť obnovené ako osobitné, vlastným snemom reprezentované územie Uhorska.

⁵ Porov. číslo 10 tohto časopisu a dok. č. 78.

svojho v časopisoch formulovať za dobré uznali, takový úmysel nemali; oni len chceli národ slovenský na svoje národné potreby a zájmy upozorniť a dobroprajnú náradu mu učiniť. Inšie teda teraz nezbyva, ako aby sa teraz *sám národ* vyslovil, zdalíť tú náradu prijíma, t. j. *aby on sám teraz svoje žiadosti v záujmoch národnosti svojej formuloval, alebo v časopisoch formulované za svoje uznal, a čím skorej snemu krajinskému vo forme petície predložil*. K tomuto jedine dve cesty vidím. *Prvá cesta obecných podpisov*, t. j. aby jednotlivci, obce a mestá slovenské takovú petíciu podpísali a svojmu zástupcovi na sneme krajinskom k predloženiu zaslali; *druhá cesta obecných uzavrení na národných schôdzkach* (meetingoch), ktorých vydržiavaníu v medzách zákonnosti a loyálnosti, myslím, žiadne prekážky viac v ceste nestoja. Už ktorúkoľvek cestu národ nastúpi, ale nech s vecou neodkladá, aby na ľade nezostal. Už sa dosť o žiadostiach národa slovenského písalo a rozumievalo, teraz robíť treba. Srbi, Rumuni, ba i sami Židia už držali svoje zhromaždenia a formulovali svoje žiadosti, prečo by sme aj my Slováci to isté učiniť nemohli, keď nám už sám krajinský snem v ústrety ide? On chce vedieť naše žiadosti v záujmoch národnosti našej, a chce vedieť naše žiadosti v záujmoch národnosti našej, a chce im vyhovieť. Vyslovme teda našu neobmedzenú dôveru k nemu a predložme naše žiadosti v záujmoch národnosti našej! Preukážme krajine, že my Slováci nič nespravdivého nežiadame, nič nežiadame, čo by buďto celistvosti a samostatnosti krajiny uhorskej na újmu bolo, buďto spoločnej ústave našej uhorskej, za ktorú žiť i mrieť chceme, nebezpečenstvom hrozilo. Jestliby azda národ za potrebné uznal k obecnej porade na daktorom mieste sa zhromaždiť, teda dľa mojej mienky výlučný cieľ takej národnej schôdzky by mal byť: *formulovanie žiadostí našich v záujmoch národnosti našej a vymenovanie vyslanstva, ktoré by ich krajinskému snemu v Pešti predložilo*. Mohol by sa na takej národnej schôdzke aj *národný výbor vymenovať*, ktorého úloha by bola, *predbežné prípravy a kroky k založeniu národného ústavu literárneho „Matice slovenskej“ urobiť*. Všetko ostatné, čo do politiky sahá, jako sú ku pr. otázky strany pomerov Uhorska k Chorvátsku alebo k Rakúsku, strany obeslania ríšskej rady a žiadania zvláštneho územia slovenského atď., *do oboru narádzanej schôdzky národnej patriť nemôže*. K tomu cieľu je najvyššie zákonodarné telo, snem krajinský, na ktorom i my našich zástupcov máme,⁶ a ktorý jedine má právo, o veciach celej krajiny sa týkajúcich uzavierať.

83

List Júliusa Plošica Gustávovi Kazimierovi Zechenterovi.

List je v archíve Matice slovenskej, č. 993-IV-H 8. Je datovaný v Selciach 3. mája 1861. Vynechávame úvodný odstavec.

Pred konaním slovenského národného zhromaždenia roku 1861 nebol to iba časopisecký ruch na Slovensku, ktorý odrážal úsilia slovenského národného hnutia po uplatnení jeho rôznych konkrétnych predstáv a požiadaviek, ale aj vo vzájomnom styku, najmä listovnom sa prerokúvali formy a obsah pripravova-

⁶ Myslí sa tu najmä na L. Mácsaya, brata vydavateľa Priateľa ľudu.